

UIT DE SCHRIFT

DE UITGESTELDE WANHOOP VLEIT HET HART.

De koning Nebukadnézar maakte een beeld van goud. Dan. 3:1a.

De Bijbel zegt: de uitgestelde hoop krenkt het hart, maar de begeerte die komt is een boom des levens. De bedoeling is doorzichtig: indien wat gehoopt wordt uitblijft, lijdt het hart. Maar komt het begeerde goed ons in de handen, dan is het of wij van den levensboom gegeten hebben.

Misschien zou men het eerste deel van dit beken-de Schriftwoord ook mogen omkeeren. De uitgestelde hoop krenkt, maar de uitgestelde wanhoop vleit het hart. Is er geen diabolisch spreekwoord: après nous le déluge?

Van de realiteit der valsche zelfopbeuring vanwege het uitstellen van het gericht is de koning, die Daniël gevangen hield, een merkwaardig voorbeeld.

Want het begin van hoofdstuk 3 uit Daniëls profetie is nimmer los te maken van den inhoud van het tweede hoofdstuk. Daar is ons verhaald van dat beeld, waarvan de koning had gedroomd. Het beeld, waarvan het hoofd van goud was, en vervolgens de andere lichaamsdeelen van minder gehalte, totdat, heeltemaal onderaan, leem het laatste was. En dat leem was de overgang tot den ondergang, tot het — niets.

De droom was uitgelegd. Vóór de uitlegging kwam, had heel een stad, en heel een openbare „universiteit“ gebeefd, zóózeer had de koning erop gestaan, haarfijn te worden ingelicht aangaande den droom en zijn details. En zóó was de uitlegging geweest: dat goud den hoofd, dat was de koning zelf geweest. Het goud verbeelde al zijn pracht en kracht. Maar die andere lichaamsdeelen en die steeds minder precieuzere metalen, waaruit zij in afdalende reeks gebouwd waren, daaronder werden de na hem komende wereldrijken afgebeeld. En het laatste wereldrijk, dat in rechte hoogmoedslinie zich zou voegen in de reeks van wereldmachten, dat zou vergaan. Met zijn ondergang zou de gouden aanvangspronk tot niet gemaakt zijn. Geen opstijging naar den hemel, doch een nederdaling ter helle zou de toekomst van dat gouden hoofd zijn.

Ziehier de droomtekst en zijn uitleg. Over het gouden hoofd is het rouwkrisp gehangen.

Maar nauwelijks is de koning van den schrik bekomen, of hij laat zijn gouden beeld zich maken. En ieder moet dat beeld aanbidden. Het goud mag niet onder het rouwkrisp blijven, en de dreigende hellevaart niet de vereering van den totalitaire staat lamleggen. Het goud abstraheert zich van het leem, de schitterende aanvang weigert den naderenden ondergang te bekennen of zelfs in rekening te brengen. Laat ons blinken en glanzen en vrolijk zijn, en zeggen: de keizer is van goud, en hij is God.

En dit is nu de natuurlijke mensch, juist de vergulde. Hij houdt ten onder alle licht, ook de zoo tyranniek afgedwongen voorspelling van het naderende einde, dat meteen gericht zal wezen. Zijn goudglans wordt geabstraheerd, geïsoleerd, en tot idool gemaakt, gesublimeerd in 't teken van een gouden beeld. Het gedroomde beeld loopt uit in leem, het echte, dat de koning daarna maakte, is van top tot teen een beeld van 't fijnste goud. Zoo dient het eigen fabrikaat om 't goddelijke openbaringswoord uit de waken en de dromen weg te dringen.

Dat gouden beeld is de nieuwjaarspop, die het doodenmasker van den oudejaarsavond moet leeren vergeten.

Zóó leeft de koning en de slaaf, tenzij ze bij Asaf in de leer geweest zijn en op het einde merken.

K. S.

over het promotierecht te beginnen? Zouden ze zóó naïef en dom en recalcitrant zijn geweest? Het is bijna niet te gelooven. Ja, als dat zoo was, dan is het geen wonder, dat de curatoren en hoogleraren in hun hart heel erg en in hun woorden een béetje boos werden!

Hoe dit ook weer zij: de steun-biedende broeders mogen nu hun best doen om de school aan studenten, de studenten aan geld en „De Bazuin“ aan abonneementen te helpen. Ongetwijfeld een loffelijke bezigheid. Maar ik vraag: kan men nu dáárvoor in vuur raken?

En daar komt nóg wat bij! Er zijn onder de Schoolmannen geloof ik, óók nog wat bezwaarden. En wees in dat geval maar eens enthousiast vóór het huidige „nieuwe“ Kampen! Want waar men ook bezorgd over moet zijn in de gebonden Gereformeerde Kerken — niet hierover, dat de studenten van „de Oldestrate“ in Kampen niet gepokt en gemazeld zouden worden in de praedivistale theologie en de hiërarchische kerkregering! Althans — laat ik dit er aanstonds bijvoegen — wat het hun gegeven onderwijs betreft! Wat dat betreft is de zaak volkomen gezond! De geest van Lindeboom en Greijdanus, om er maar een paar te noemen, is daar werkelijk grondig verdwenen.

Hoe dit ook alles weer zij: er zijn nog Wachtermannen onder de synodocratie. En onder hen staan, krachtens hun antecessanten, Ds Rietberg en Ds Feenstra vooraan. Het echte „Kampen“ zijn ze kwijt. Volkomen en voorgoed. En de gang van zaken in hun kerken is zóó geweest, als ze het in hun benauwdste nachten nimmer konden droomen. De meesten van hun oude medestanders zijn bovendien „vrijgemaakt“. Ze zijn nagenoeg de laatste der Mohikanen onder de synodocratie.

✱

Een geheel andere nuance onder bezwaarden vormt de breede phalanx dergenen, die gegrepen werden door de Wijsbegeerte der Wetsidee.

Ik wil eerlijk zeggen, dat mij, nu ik over hen in dit verband moet schrijven, een diepe weemoed vervult! Want de oprichtingstijd van die Vereeniging leeft in schitterenden glans in mijn herinnering.

Wat was het toen heerlijk!

Overal werkte Gods Geest.

Och neen, er gebeurde eigenlijk niets „bijzonders“. Alleen sprong voor heel velen de Schrift open! Het was alsof Gods liefdevolle hand het stof der Scholastiek en mystiek, piëtisme en allerlei ander subjectivisme en individualisme op zijn Woord had gehoopt, wegvaagde, zoodat het weer begon te klinken in klare klank en te lichten als een vuurtoren in een donkeren nacht.

Overal werkte de HEERE.

In Groningen verwekte God den onvergelykelijken Anko Scholten. In zijn innigen omgang met de Schriften was voor hem gaan leven wat geloóven is: het directe steunen op en leven uit het woord van God. En hij verstond weer, dat Gods woord een beloftewoord, een genadewoord is, dat steeds actueel en direct door God wordt gesproken. Hij ontdekte toen als vanzelf dat een zelfonderzoek, dat zich tusschen het gelooven en de zekerheid des heils, tusschen het gelooven en Christus of diens woord inwringt, een onding is, dat en het geloof en het woord Gods denatureert en het leven des geloofs in den wortel aantast. Door zijn trouwen dienst zijn de oogen van velen in het Noorden opengegaan voor het reformatorische sola fide. En vooral de machtige stem van Douwe van Dijk droeg dezen ouden en altijd nieuwen schat in de harten van duizenden!

In Biggkerke werkte Janse rusteloos en in stilte. God opende zijn hart voor de concrete taal van de Heilige Schrift. Hij hoorde inderdaad den Heiligen Geest spreken midden in het leven en de worsteling — de „concrete situatie“ — zijner dagen: actueel, aan-grijpend, oordeelend, verlossend. Hij ontving in groote mate de gave van de onderscheiding der geesten. In één ruk, met een bonzend hart lezen we „Van de Rechvaardigen“ en we wisten het feilloos zeker: Ja, zoo spreekt de Schrift, zóó wil zij zijn verstaan. Met vaste hand schetste hij figuren als Karl Barth, Mussolini, Ghandi, Lenin, — eerder, scherper, raker en vooral: geestelijker dan iemand anders in Nederland.

En in Amsterdam préekte De Graaf! Van hem ging misschien meer en dieper invloed uit dan van een der Amsterdamsche professoren in de theologie. Hij préekte in en uit en over Gods verbond. Hij préekte de universele verlossing in Jezus Christus. Hij préekte het leven, het waarachtige leven, zooda dat in Christus mogelijk en werkelijk is geworden. Door zijn dienst wierp God inderdaad „vuur op de aarde“. We verslonden zijn preeken!

En dan was er Schilder. Wij, jongeren, volgden hem, in adembenemende spanning, als een gids, die ons in stomme verbazing liet staren in diepten van Gods openbaring, als waarvan we nimmer hadden gedroomd. Hij bracht — we ervoeren dat als een bevrijding — het hopeloos verstarde denken over kerk, verbond, gemeene gratie en cultuur weer met forsch greep op gang. Bovenal brandde hij het in onze geweten in, dat we in kerk en koninkrijk Gods leven in het klimaat van de Bergrede! Dat dus ons ja, en ons neen, neen moest zijn, omdat wat boven die uitgaat van den Satan is. Hij bezwoer ons, dat we de kerk van Christus en het kerkelijke woord weer ernstig zouden nemen. En — wat méér is — hij leefde ons dat vóór. Scherp. Recht op den man af. Nooit met een slag om den arm. Nooit met nevenbedoelingen. Wars van alle diplomatie en camouflage. Met al zijn liefde en haat, kennis en scherpzinnigheid, stond hij fel, brandend, hartstoechtelijk in het gespannen en bewogen leven van die dagen. Signaleerend, kritiseerend, electriseerend. En we wisten het: wat hij zegt is oer-gereformeerd. We geloofden Dooyeweerd, wanneer hij ons telkens weer verzekerde, dat Schiders werk voluit reformatorisch was!

En — last not least — spraken, leerden en schreven Vollenhoven en Dooyeweerd. Niemand, niemand van hen, die de jaren 1926 niet doorleefden, kan zich een voorstelling vormen van wat hun arbeid, speciaal voor de toenmalige studentengeneratie, beteekende.

We leefden toen in een tijd waarin het criticisme en relativisme in theologie en filosofie nog hoogtij vierden. De besten worstelden er tegen in, want ze voelden: het gaat voor de kerk en ons zelf om leven of dood! Maar ze konden er in hun werk, hun studie, niet tegenop. De leiders peilden het gevaar niet. Ze waren, geheel onbewust, dikwijls zelf geducht in de strikken van allerlei synthese met de ideeën van hun

doodsvijanden, verward geraakt. Een verlamdend defaitisme maakte zich van groote groepen meester. Geraffineerd psychologisme verwoestte in velen de kracht en de glans van het kinderlijk geloof. Historisme, zich concretiseerend in allerlei pluriformiteits-theorie, relativiseerde de majesteit van het woord en den ernst van de kerk. De ethicistische religiositeit van de N.C.S.V. infecteerde de geheele studentenwereld. Men schaamde zich bijna gereformeerd te zijn. We hebben toen bovendien een Saul-en-David-affaire beleefd! Het kon voorkomen, dat een groote massa V.U.-studenten in vuur raakte en demonstreerde voor het negativisme, dat de inzet was van het Geelkerken-conflict. Op een congres werd in die dagen onder auspiciën van een zich gereformeerd noemende studentenbeweging het levenswerk van Kuyper afgekraakt en Hartogiaansch idealisme uitgevent. Bovendien stootte toen reeds een opkomende geest van verburgelijking, verstarring en politiseerende wereldrijking in de leiding der Gereformeerde wereld fijne en scherpe geesten van zich af.

En midden in die crisis traden Vollenhoven en Dooyeweerd op. Wat moet het geweest zijn toen aan hun voeten te mogen zitten. Wij, Kamper studenten, „maakten“ hen van uit de verte „mee“. We grepen naar alles wat we van hen, mondeling of schriftelijk, te pakken konden krijgen. We hoorden hen en werden geheel voor hen gewonnen op de studentencongressen van Lunteren. Ik zal God altijd dankbaar zijn voor wat Hij daar aan ons heeft gegeven! Een nieuwe wereld ging voor ons open. Het nummer van Antirevolutionaire Staatskunde — het eerste van het jaar 1928, ik weet het uit het hoofd, — waarin Dooyeweerd de prolegomena van de Wijsbegeerte der Wetsidee voor het eerst publiceerde, staat nog stuk gelezen in mijn kast.

Wat was het alles wonderlijk, heerlijk, bevrijdend. We hadden niet begrip, angstig opgekeken naar een Gods Woord en Zijn Kerk intens vijandige wereld. We doorzagen haar niet. We doorleefden in benauwenis haar felle dreiging. We wisten in haar wirwar geen weg! En toen trok op eens een nevel op. Het schouwspel bleef aangrijpend ernstig, angstaanjagend, vol verholten en openbare vijandschap tegen God en Zijn Christus. Maar nu zagen en doorzagen we wie die vijand was en waar zijn zwakke plekken zaten. We aanschouwden de leugen in zijn werk, zijn systeem. We ontdekten daarbij in ontroering en vreugde niet maar alleen de mogelijkheid — die hadden Kuyper en Bavinck ons reeds getoond — maar ook de werkelijkheid van een waarlijk christelijke, schriftuurlijke filosofie. En we ervoeren welk een groote kracht en rijkdom zij vormde in de worsteling der geesten.

En toen zijn we aan 't werk gegaan, wij jongeren. We preekten en spraken en schreven wat we konden! We erkenden het als onze roeping dat, wat God ons had laten zien, aan zijn volk bekend te maken. Om dat te steunen in zijn strijd! Om het te werkelijke vijanden te toonen! Om het te verlossen van de verstikkende banden van scholastiek, mystiek, piëtisme en zooveel meer! We worstelden om het te leiden tot het blijde en overwinnende leven des geloofs.

Aan „macht“, „bezetten van posten“, „invloed“ — we dachten er niet aan! Aan gekonkel, geknoei, conspiratie — wat werd en wordt het ons vaak in de schoenen geschoven — hebben we ons, God weet het, nooit schuldig gemaakt. We waren wat dat betreft volkomen argeloos. We vonden het alleen een onzeggbaar wonderlijk voorrecht zóó den HEERE en zijn Woord te mogen kennen, de situatie van Kerk en wereld zóó scherp te mogen doorzien en dan dat alles te mogen doorgeven aan een dankbaar en dankend volk!

Het was wel zwaar de — ik zeg dat in vollen ernst — goddelooze polemiek van H. H. Kuyper c.s. te moeten verduren. Het was bitter door Hepp te worden gewond. En het was nog bitterder dat velen ben nog serieus namen! Maar: there was a job to be done! We wisten ons geroepen. En we baden om maar één ding: trouw te mogen zijn in onze roeping in de alles doordringende, geestelijke crisis, welke toen reeds een bijkans planetair karakter begon te vertoonen. Wat heeft het ons aangegrepen zoo vele eerlijke broeders in een scholastieke plunje, verlamd door allerlei subjectivistische invloeden hulpeloos te zien rondscharrelen in een schokkende wereld en een in haar grondvesten krakende en bewogen kerk.

Ja, wat was het toen heerlijk. Wat is er rijker dan in ware „gemeenschap“ Gods genadegaven te mogen ontvangen en verwaardigd te worden daarvan de „bedienaars“ te zijn „ieder in zijn eigen orde“.

Aan al deze dingen denk ik, nu ik over de mannen van de Wijsbegeerte der Wetsidee in hun kwaliteit van „bezwaarden“ moet schrijven.

Ze werden en waren en zijn dat op een geheel andere wijze dan de Wachtergroep. „Bien étonnés de nous trouver ensemble“, hebben ze over en weer dikwijls, innig gemeend, tegen elkaar gezegd. Toch begrepen ze elkaar wonder goed enkele jaren geleden. Leefde in de Wachtermannen vooral de traditie der Afscheiding, welke zich steeds tegen kuyperiaansche en aanverwante speculaties had verzet, in de menschen van de Wijsbegeerte der Wetsidee groeide dit verzet tengevolge van een doorbraak der calvijnsche

schriftu-
zoo kw-
wonderl-
hart-elij-
verheug-
Een gre-
evenwel-
waard z-
te bekij-
hoe wor-

En
predikt-
zorgvul-
bezwaa-
der twi-
strekten
vensboe-
voor he-
werden
dien des

KE
ZELFS
POLIT

In om-
kwestie
juist om
M. Mul-
staand a

De we-
den gele-
de kwes-
Arbeid a-
dacht. S-
men sta-
het in -
waarop
lijdenis.

Daarom
ongeveer
ingezond-
ma, wa-
gen, dan
d. A. v-
bruikbaar
schrift“
werd af-

We ge-
„Uit E-
— „dat
niet het
— in de
voor de
de GEB-
aangedu-
oordeell-
En ve-
„Het
zichzelf
zing van
die men
behoort

U ziet
van Pro-
men, m-
Gevolg
kwestie
spreken

„Het
is naar
heid, die
christelij
moeten

Waar-
baar wo-
scheid t-
schap er

Tijdens
de redac-
verder
lijkheid
thianism
d. A., bi

Men li-
„De b-
om er w-
medisch-
Het is
zegt, dat
lijdenisse
Vrije Un-
niet voe-